

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Тронь Тетяна Володимирівна

УДК 355.457:355.23(73)(043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ
КОРДОНУ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2018

Дисертацією є рукопис.
Роботу виконано в Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Державна прикордонна служба України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор **Діденко Олександр Васильович**, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, науково-дослідний відділ, провідний науковий співробітник відділу.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор **Бідюк Наталя Михайлівна**, Хмельницький національний університет, кафедра практики іноземної мови та методики викладання, завідувач кафедри;

кандидат педагогічних наук **Ришченко Наталія Миколаївна**, Головний центр підготовки особового складу Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота, відділ циклових комісій центру підготовки молодших інспекторів, заступник начальника відділу – голова циклової комісії іноземної мови.

Захист відбудеться «23» березня 2018 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.705.03 Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького за адресою: вул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, 29000.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького за адресою: вул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, 29000.

Автореферат розіслано «21» лютого 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат педагогічних наук,
доцент

І. М. Кустовська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. На сучасному етапі реформування системи правоохоронних органів, у тому числі й Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), потребують розробки і застосування нові підходи та методи професійної підготовки й підвищення кваліфікації майбутніх фахівців прикордонного відомства. В умовах європейської та світової інтеграції нашої держави, а також у зв'язку зі змінами у концепції охорони державного кордону України професійні функції персоналу ДПСУ значно ускладнилися та розширилися. Це, в свою чергу, стало причиною підвищення рівня вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців. Пошуки можливих шляхів удосконалення цього процесу спонукають до вивчення зарубіжного досвіду. Результати його аналізу свідчать про те, що проблема підготовки фахівців у сфері охорони кордону на законодавчому, управлінському, соціально-економічному, організаційному та міжнародному рівнях є предметом уваги низки міжнародних організацій, зокрема Міжнародної організації з міграції (МОМ), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Місії Європейської Комісії з надання допомоги Україні та Республіці Молдова (EUBAM), Європейського агентства з охорони зовнішніх кордонів країн-членів Європейського Союзу (Frontex).

На сучасному етапі становлення України виклики та загрози національній безпеці на державному кордоні мають глобальний, транскордонний характер і потребують ефективних та адекватних заходів щодо їх нейтралізації. Найбільш актуальними є протидія незаконній міграції, контрабанді зброї та наркотичних речовин, торгівлі людьми тощо. У цих умовах особливого значення набуває вивчення сучасного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордонів США, зокрема Прикордонного патруля, оскільки ця країна також стикається з подібними до українських реалій викликами та загрозами національній безпеці на державному кордоні. Особливий науковий і прагматичний інтерес до системи підготовки майбутніх фахівців Прикордонного патруля США пояснюється також тим, що в ній використано сучасні інноваційні практико-орієнтовані технології навчання персоналу, створено надзвичайно розвинену навчально-матеріальну базу і забезпечено високий рівень підготовки інструкторсько-викладацького складу. Крім того, вітчизняне прикордонне відомство здійснює реформи з урахуванням стандартів, поширених у митно-прикордонній службі США.

Проблема підготовки персоналу до професійної діяльності є актуальною у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях. Суттєвого значення набули вітчизняні джерела, у яких розглядаються проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону та особливості формування у них професійно важливих якостей. Це насамперед праці А. Галімова, О. Діденка, Ю. Дем'янюка, Д. Іщенка, М. Кабачинського, В. Мірошніченко, С. Морозова, О. Ставицького, О. Торічного, В. Ягупова. Для обґрунтування сучасних вимог щодо професійної підготовки офіцерського складу доцільно враховувати також результати досліджень С. Білявця, С. Дякова, М. Савчина, О. Сафіна, І. Томківа. Наукову

цінність для розв'язання проблеми дослідження становлять праці науковців, які дослідили особливості професійної підготовки прикордонників у країнах євроатлантичного простору: А. Балендра (Румунія, Угорщина), В. Беркія, О. Кіреєва, Н. Ринденко (Польща), І. Блощинського (Литва, США), О. Мареніна, В. Примака, О. Чумаченка (країни ЄС), О. Даниленка (країни НАТО), І. Колонтаївської, В. Морозова, В. Сальнікова, Ю. Шаранова (США). Проблема дослідження є також предметом уваги у працях американських вчених, які висвітлюють принципи діяльності та підготовки фахівців правоохоронних структур США, зокрема Б. Гадгінса (B. V. Hudgins), Дж. Гайса (John V. Hayes), Р. Ст. Джона (Rachel St. John), К. Колбі (C. V. Colby), Р. Меріла (Robert Lee Maril), А. Мура (A. E. Moore), М. Рек (Mary Kidder Rak), К. Шафера (K. H. Shafer), К. Хернандез (K. L. Hernandez). Разом з тим, проблема підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони державного кордону США не була предметом комплексного наукового дослідження. Це зумовлює необхідність вивчення сучасних тенденцій і позитивного досвіду США для обґрунтування перспектив їхнього практичного використання в освітньому просторі України, зокрема у професійній підготовці військовослужбовців у навчальних центрах ДПСУ.

Посилюють актуальність теми також суперечності, які виявлено у результаті аналізу наукових джерел, нормативно-правових документів та стану професійної підготовки майбутніх фахівців вітчизняного прикордонного відомства, зокрема між:

об'єктивними потребами у висококваліфікованих фахівцях ДПСУ, які досконало володіють методами, прийомами, стратегією та тактикою охорони державного кордону, та неможливістю задовольнити ці потреби в системі традиційної підготовки військовослужбовців прикордонного відомства;

європейськими вимогами та стандартами до якості та рівня професійної підготовки персоналу ДПСУ та невідповідністю його фахової компетентності процесам євроінтеграції та безвізового режиму України з ЄС;

усвідомленням значущої ролі майбутніх фахівців ДПСУ у забезпеченні прикордонної безпеки та недосконалістю нормативно-правового, змістового, технологічного та науково-методичного забезпечення їх професійної підготовки;

нагальними потребами дослідження передових ідей зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону та відсутністю його системного вивчення та узагальнення у вітчизняній теорії та методиці професійної освіти.

Отже, необхідність розв'язання цих суперечностей, актуальність теми, її практичне значення та недостатня розробленість, потреба в цілісному і системному дослідженні зарубіжного досвіду професійної підготовки прикордонників зумовили вибір теми дослідження – «Підготовка майбутніх фахівців у сфері охорони кордону Сполучених Штатів Америки».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно до плану наукової і науково-технічної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні засади

професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США» (216-0160 І). Роль здобувача у виконанні цієї роботи полягає у з'ясуванні сучасних тенденцій такої діяльності, розробці рекомендацій щодо врахування позитивного американського досвіду фахової підготовки персоналу ДПСУ.

Тему дисертації затверджено вченою радою Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (протокол № 5 від 26.10.2011 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 10 від 20.12.2011 р.).

Мета дослідження полягає у з'ясуванні особливостей підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та обґрунтуванні можливостей використання інноваційних ідей американського досвіду у системі підготовки військовослужбовців у навчальних центрах ДПСУ.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1. З'ясувати стан розробленості проблеми підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону в педагогічній теорії та практиці й охарактеризувати основні етапи становлення і розвитку Прикордонного патруля США.

2. Визначити особливості системи підготовки агентів Прикордонного патруля – фахівців у сфері охорони кордону США та виявити професійно-особистісні вимоги, які до них висуваються.

3. Розкрити дидактичні та організаційно-педагогічні особливості професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США.

4. Здійснити порівняльно-педагогічний аналіз підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України.

5. Розробити методичні рекомендації для удосконалення підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців у навчальних центрах ДПСУ.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх фахівців правоохоронних органів США.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи і технології професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США у навчальних центрах.

Для виконання окреслених завдань і досягнення мети використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, зокрема, *загальнонаукових* – аналіз, синтез, систематизація, класифікація, узагальнення для формулювання вихідних положень і узагальнення висновків дослідження, виокремлення передових ідей, провідних наукових підходів у професійній підготовці майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США, а також характеристики організаційно-педагогічних і дидактичних особливостей цього процесу; *ретроспективний аналіз* – для з'ясування основних етапів діяльності Прикордонного патруля США, характеристики становлення й розвитку системи професійної підготовки фахівців з охорони кордону США; *структурно-функціональний метод* – для визначення об'єктивних характеристик та тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців охорони кордону США; *компаративний аналіз* – для виокремлення спільних і відмінних рис, а також особливостей систем підготовки

прикордонників у США та Україні; *прогностичний метод* – для обґрунтування й розробки рекомендацій щодо використання ідей позитивного американського досвіду з метою вдосконалення професійної підготовки військовослужбовців у навчальних центрах ДПСУ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

уперше виявлено особливості професійної підготовки майбутніх фахівців охорони кордону в американському освітньому просторі, зокрема організаційні (умови добору кандидатів на навчання; варіативність, поетапність розроблення й упровадження програм навчання; трансформація навчальної діяльності у професійну), структурно-змістові (стандартизація й інтеграція змісту професійної підготовки на принципах компетентісно-орієнтованого і практико-орієнтованого підходів; забезпечення міждисциплінарної перспективи з орієнтацією на професіоналізацію підготовки; відповідність міжнародним, національним потребам і вимогам), процесуальні (інтерактивність та інноваційність форм, методів і технологій навчання);

визначено й охарактеризовано основні етапи становлення і розвитку Прикордонного патруля США, виявлено тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США;

шляхом порівняльно-педагогічного аналізу підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей і позитивного американського досвіду в навчальних центрах підготовки військовослужбовців ДПСУ;

охарактеризовано професійно-особистісні вимоги до майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США в сучасному соціально-політичному контексті розвитку професійної освіти;

удосконалено змістове, організаційне та навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців ДПСУ у навчальних центрах підготовки з урахуванням особливостей досвіду США; змістове наповнення поняття «фахівець у сфері охорони державного кордону»;

подальшого розвитку набули положення щодо реалізації компетентісного підходу в підготовці фахівців у сфері охорони кордону; конкретизації професійних вимог до майбутніх фахівців – військовослужбовців ДПСУ; уявлення про основні напрями розвитку прикордонного відомства України в умовах міжнародного партнерства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у їх достатній готовності до впровадження в систему підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців ДПСУ (на стратегічному, організаційному, педагогічному, дослідницькому рівнях); розробленні методичних рекомендацій на основі досвіду США для підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців ДПСУ (на стратегічному, педагогічному, дослідницькому рівнях); розробленні методичних рекомендацій викладачам на основі американського досвіду для підготовки курсантів навчальних центрів ДПСУ; удосконаленні змісту навчально-методичних матеріалів для проведення практичних занять з англійської мови професійного спрямування за темами «Перевірка документів», «Проведення

огляду транспортних засобів», «Затримання порушників» для військовослужбовців ДПСУ, що навчаються за програмами підготовки «Молодший інспектор прикордонної служби України», «Інспектор прикордонної служби України», «Дільничний інспектор прикордонної служби України».

Узагальнені теоретичні положення дослідження можуть бути корисними для поглиблення й розширення знань про іноземні практики підготовки персоналу до професійної діяльності; для удосконалення організації і змісту іншомовної комунікативної підготовки інспекторського складу ДПСУ. Матеріали дослідження можуть бути використані в освітній діяльності вищих військових навчальних закладів Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ, інших силових структур України, а також на курсах перепідготовки і підвищення кваліфікації офіцерських кадрів.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Навчального центру підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота (акт реалізації від 23.06.2017 р.), Ізмаїльського навчально-тренувального центру морської охорони (акт реалізації від 29.09.2017 р.), Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (акт реалізації від 03.10.2017 р.), а також у систему професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України (акт реалізації від 10.10.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. У статті [3], написаній у співавторстві з О. Діденком, автор визначила особливості професійної підготовки співробітників Прикордонного патруля Сполучених Штатів Америки.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та результати дослідження викладено та обговорено на наукових та науково-практичних конференціях: *міжнародних* – «Прогресивное развитие мировой науки» (Донецьк, 2012 р.), «Achievements of high schools and modern science» (Donetsk, 2012), «Пріоритетні напрями вирішення актуальних проблем виховання і освіти (Харків, 2015 р.), «Stav, problém a perspektívy pedagogického štúdia a sociálnej práce» (Sládkovičovo, Slovenská republika, 2016), «Тенденції розвитку психології та педагогіки» (Київ, 2016 р.), «Перспективні напрямки розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук» (Харків, 2017 р.); *всеукраїнських* – «Молода наука України: перспективи та пріоритети розвитку» (Одеса, 2012 р.), «Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України» (Хмельницький, 2017 р.); *міжнародному науково-методичному семінарі* – «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» (Київ-Хмельницький, 2017 р.),

Публікації. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 19 наукових працях, із них 4 наукові статті – у фахових виданнях України в галузі педагогіки, 5 статей – у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 9 публікацій – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій; 1 методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 269 найменувань, і 18 додатків на 50 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 237 сторінок. Обсяг основного тексту складає 160 сторінок і містить 10 рисунків та 7 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **першому розділі** – «Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону» – з'ясовано стан розробленості проблеми дослідження у педагогічній теорії та практиці; подано ретроспективний аналіз розвитку Прикордонного патруля США; окреслено професійно-особистісні вимоги до фахівців у сфері охорони кордону.

Узагальнення результатів аналізу наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених дало підстави стверджувати, що останніми роками зріс інтерес серед науковців до проблеми підготовки майбутніх правоохоронців. З'ясовано, що різноманітні аспекти підготовки фахівців правоохоронних органів США були предметом уваги учених країн пострадянського простору (М. Алізаренко, Д. Задорська, І. Колонтаївська, П. Курлович, В. Морозов, В. Сальніков, А. Савченко, Ю. Шаранов та ін.) та зарубіжних дослідників (Т. Далл, М. Данцкер, Д. Картер, Р. Меріл, М. Рек, Р. Фішер, В. Флінк, К. Хернандез та ін.). Результати аналізу їхніх публікацій дозволяють зробити висновок про те, що ці дослідження мають політико-економічний, соціально-філософський, психолого-юридичний та описово-інформаційний характер і становлять, як правило, узагальнення емпіричного досвіду, який не завжди відповідає сучасним реаліям. Особливості підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони США не стали предметом спеціального комплексного дослідження у педагогічній науці. Цим обумовлено особливий науковий і прагматичний інтерес до цієї теми, оскільки, як встановлено, систему підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони США характеризують сучасні організаційно-дидактичні тенденції з урахуванням викликів і загроз національній безпеці цієї країни у прикордонній сфері.

Результати аналізу нормативно-правових джерел дозволили зробити висновок, що правоохоронна структура США поділяється на муніципальний, окружний, штатний (між штатами) та федеральний рівні. Кожен рівень має відповідні агенції, департаменти та відділи. Система правоохоронних органів США є унікальною, оскільки побудована за принципом децентралізації, між рівнями правоохоронних органів США немає ієрархічного зв'язку.

З'ясовано, що безпеку кордону США забезпечує федеральна правоохоронна структура – Міністерство національної безпеки США, що об'єднує такі основні агенції та управління: Митно-прикордонну службу, Берегову охорону, Адміністрацію транспортної безпеки, Федеральну агенцію з управління у надзвичайних ситуаціях, Секретну службу, Службу з питань громадянства та імміграції, Імміграційну та митну поліцію, Федеральний центр підготовки співробітників правоохоронних органів, Відділ управління з фінансових питань, Управління національного захисту та програм, Відділ науки і технології, Управління з виявлення ядерних матеріалів, Управління з питань охорони

здоров'я, Управління розвідки та аналізу, Управління з координації операцій. Безпосередню функцію захисту кордонів США покладено на Митно-прикордонну службу, а захист морських кордонів здійснює Берегова охорона. Митно-прикордонна служба – єдина у США державна правоохоронна структура з власним розвідувальним підрозділом, що має повноваження в повітряному, водному і наземному просторі та забезпечує цілісність кордонів США. Результати дослідження її історії та становлення дозволяють зробити висновок, що на початку ХХІ століття суттєво змінились структура, повноваження і функції Митно-прикордонної служби після коректив у митній та імміграційній політиці 90-х років ХХ ст. та трагічних подій 11.09.2001 року.

Встановлено, що важливим елементом Митно-прикордонної служби, на який покладено захист сухопутних кордонів США, є Прикордонний патруль (далі – ПП). Результати ретроспективного аналізу дозволили виявити такі етапи його становлення і розвитку: *виникнення* (1904–1915 рр.), *становлення і законодавче оформлення* (1924–1934 рр.), *професійний розвиток* (1934–1960 рр.), *функціонування* (1960–2003 рр.), *реформування* (2001–2003 рр.), *сучасний період* (2003 р. – до цього часу). На кінець 2017 року Митно-прикордонна служба США має у своєму штаті близько 56000 працівників, серед яких значна частина – це агенти ПП. Їх підготовку організовано у навчальних центрах. У дослідженні розглядається саме ця категорія фахівців, оскільки майбутні агенти ПП є майбутніми фахівцями у сфері охорони кордону, що є тотожним поняттю «курсант навчального центру ДПСУ» – майбутній фахівець – військовослужбовець ДПСУ, який уклав контракт про проходження військової служби на посадах рядового складу, сержантського і старшинського складу.

Результати аналізу публікацій американських дослідників (S. Sampson, J. Blakeman, R. Carkhuff), а також нормативних документів, у яких подано перелік функціональних обов'язків агентів ПП, дозволяють зробити висновок, що до них висуваються дві групи вимог – професійні та особистісні. Професійні вимоги стосуються рівня фізичної, вогневої, правової, тактичної підготовки та здатності керувати транспортними засобами. Серед особистісних вимог важливе значення мають морально-етичні якості, зокрема чесність, вірність та відданість державі, професії, довіра з боку громадян, здатність вирішувати конфліктні ситуації, загальний рівень культури та відданість корпоративним цінностям.

У **другому розділі** – «Організаційно-педагогічні та дидактичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США» – подано загальну характеристику організації професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США; описано особливості змісту освітніх програм, структуру навчальних планів, етапи їхньої підготовки; проаналізовано форми, методи й технології професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США.

За результатами дослідження встановлено, що комплектування правоохоронних структур, які відповідають за охорону державного кордону США, відбувається на професійній основі. Підготовка майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США здійснюється у Федеральному правоохоронному

навчальному центрі (далі – FLETC), Академії Прикордонного патруля США у м. Артижа (штат Нью Мексико), а також на інших локаціях – у навчальних центрах, які розташовані в м. Глінко (штат Джорджія), м. Челтенгемі (штат Меріленд), м. Чарльстоні (штат Південна Кароліна). Тут проходять базову підготовку всі, хто пройшов відбір та склав іспити для подальшої професійної діяльності на посадах агентів ПП.

Результати аналізу інформації про рівень матеріально-технічного та навчально-методичного оснащення навчальних центрів FLETC свідчать про високу якість і рівень забезпечення підготовки майбутніх агентів ПП, що відбувається за такими етапами: попередній курс фізичної підготовки, базова підготовка в академії (55 днів), стажування після закінчення академії під керівництвом наставника (близько 2-х років), стажування у підрозділах охорони кордону без наставника (до 2-х років) та курси підвищення кваліфікації (кілька місяців залежно від спеціалізації фахівця та рівня його підготовки).

Результати аналізу дидактичної компоненти підготовки майбутніх агентів ПП дозволяють зробити висновок, що у ній використовуються різноманітні форми (лекції, практичні заняття, рольові ігри, тренінги, семінари-інструктажі), методи (практичне виконання, демонстрація, Task-based Learning) і засоби (криміналістичні лабораторії, польові навчальні бази, автодроми, технічні засоби спостереження прикордонного контролю, засоби зв'язку та для дослідження документів, стимулятори, тренажери, автотранспорт, різні зразки водного транспорту, звукові, оптичні, механічні) навчання, а також сучасні 3D технології. Характерною особливістю змісту підготовки майбутніх агентів ПП є її блоковий характер, коли теоретичні заняття чергуються з виконанням практичних завдань на місцевості. Мета такого підходу – забезпечити формування спеціальних умінь і навичок, необхідних для агентів ПП США.

У **третьому розділі** – «Результати порівняльно-педагогічного аналізу підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України» – висвітлено зміст професійної підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців (курсантів) у навчальних центрах ДПСУ; здійснено порівняльно-педагогічний аналіз підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України; запропоновано методичні рекомендації щодо використання прогресивних ідей американського досвіду в професійній підготовці курсантів у навчальних центрах ДПСУ.

Результати аналізу нормативно-правових документів, що регламентують діяльність ДПСУ, дозволили з'ясувати, що підготовка майбутніх фахівців – військовослужбовців (курсантів) ДПСУ відбувається у навчальних центрах прикордонного відомства, а саме: Ізмаїльському навчально-тренувальному загоні морської охорони, що має статус державного професійно-технічного навчального закладу третього атестаційного рівня, Навчальному центрі підготовки молодших спеціалістів ДПСУ імені генерал-майора Ігоря Момота (державний професійно-технічний навчальний заклад із підготовки молодшого персоналу для органів охорони державного кордону, має третій атестаційний рівень), Кінологічному навчальному центрі (м. Великі Мости) – державному професійно-технічному

навчальному закладі третього атестаційного рівня, що здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення професійної кваліфікації військовослужбовців ДПСУ, Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

За основу порівняльного аналізу було взято системи базової підготовки фахівців у галузі охорони кордону США та України.

Результати компаративного аналізу підготовки молодшого інспектора прикордонної служби ДПСУ та агента ПП США у навчальних центрах свідчать про відмінності у змісті та організації цього процесу за кількістю аудиторного навантаження, термінами навчання, застосуванням дидактичних методів, форм, засобів та технологій навчання. Зокрема, за цільовим критерієм порівняльно-педагогічного аналізу з'ясовано, що метою діяльності Навчального центру підготовки молодших спеціалістів ДПСУ імені генерал-майора Ігоря Момота (далі – НЦ ДПСУ) є підготовка молодшого персоналу для органів охорони державного кордону ДПСУ. FLETC забезпечує загальну професійну підготовку всіх федеральних правоохоронних структур США, а центром для підготовки майбутніх агентів ПП є Академія у м. Артижа (США).

Показниками правового критерію порівняльно-педагогічного аналізу є нормативно-правові документи, що регламентують організаційно-правові засади професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону, а також стратегії та освітні стандарти цього процесу. За цим критерієм НЦ ДПСУ керується у своїй діяльності Конституцією України, Указами Президента України, постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, законами України «Про Державну прикордонну службу України», «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», нормативно-правовими актами та міжнародними договорами України (згоду на обов'язковість виконання яких надає Верховна Рада України), Статутом Навчального центру. Професійна підготовка майбутніх агентів ПП США регламентується Конституцією США, постановами рахункової палати США, Законами США «Про національну безпеку», «Про реформування служби розвідки та запобігання тероризму», «Про впровадження рекомендацій щодо запобігання терористичних атак 11.09», «Про імміграцію та громадянство», «Про безпеку морських перевезень».

До основних документів, за якими визначаються стандарти та стратегії професійної підготовки молодшого персоналу для органів охорони державного кордону у НЦ ДПСУ, належать Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», Концепція інтегрованого управління кордонами, Закони України «Про освіту» та «Про професійно-технічну освіту». У свою чергу FLETC керується Стратегією національної безпеки, а також новою оборонною стратегією США, що оприлюднена у доповіді «На підтримку глобального лідерства США: оборонні пріоритети для XXI ст.» («Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for a 21st Century Defense») та Стратегічним Планом розвитку федеральних навчальних центрів США (Federal Law Enforcement Training Centers Strategic Plan 2016–2018).

Діагностичний критерій порівняльно-педагогічного аналізу було використано при розгляді системи моніторингу результатів навчання у НЦ ДПСУ

та Академії ПП США. З'ясовано, що після завершення курсу базової підготовки молодшого інспектора прикордонної служби у НЦ ДПСУ проводиться державна кваліфікаційна атестація (письмове та усне тестування), а після завершення початкової підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США в Академії ПП (м. Артижа) передбачено комплексну атестацію шляхом складання тестів з використанням технічних засобів – симуляторів, тренажерів, персональних комп'ютерів (з метою мінімізації людського чинника для об'єктивності оцінювання).

Порівняльно-педагогічний аналіз за технологічним критерієм (форми, методи, засоби та технології навчання) дозволив з'ясувати, що професійна підготовка молодшого інспектора прикордонної служби у НЦ ДПСУ здійснюється у формі практичних занять, лекцій та семінарів, а домінуючим є метод практичного виконання завдань. В Академії ПП (м. Артижа) майбутніх агентів готують під час лекцій, практичних занять, тренування, інструктажів та семінар-інструктажів, а основними методами професійної підготовки є метод практичного виконання, показу та демонстрації, метод Task-based Learning для вивчення іспанської мови. Заслужують на увагу рольові ігри, вирішення типових ситуацій, які виникають у службовій діяльності працівників із залученням професійних акторів. Такі форми навчання проводяться у спеціально обладнаних приміщеннях, які відтворюють реальні події, наприклад, допит правоохоронця у суді з метою захисту своїх дій при виконанні службових завдань.

За показником «тривалість підготовки» змістового критерію базова професійна підготовка молодшого інспектора прикордонної служби у НЦ ДПСУ триває 4,5 місяці, тоді як американська система базової підготовки майбутніх агентів ПП США передбачає 55 днів занять. Це є суттєвою відмінністю від української моделі.

За показником «вимоги до вступу» змістового критерію порівняльно-педагогічного аналізу виявлено, що серед вимог до кандидата на навчання у НЦ ДПСУ обов'язковими є проходження медичної комісії для діагностики стану здоров'я, громадянство України та документ про середню освіту кандидата. Натомість для вступу в Академію ПП (м. Артижа) передбачено обов'язкове проходження медичної комісії для діагностики стану здоров'я, дослідження на поліграфі, ретельну перевірку особистості, наявність середньої або вищої освіти (за спеціальністю, що відповідає діяльності правоохоронних органів). Такий рівень вимог пов'язано із загрозою терористичних атак в США. З огляду на це, уряд США зацікавлений у прийомі на службу в правоохоронні органи майбутніх фахівців, які б були цілковито віддані народу та державі.

Результати компаративного аналізу виявлених особливостей підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону на основі американського й українського досвіду систематизовано в таблиці.

Таблиця – Порівняльно-педагогічний аналіз підготовки курсантів у Навчальному центрі підготовки молодших спеціалістів ДПСУ імені генерал-майора Ігоря Момота та майбутніх агентів Прикордонного патруля у Федеральному правоохоронному навчальному центрі

Критерії / показники	Характеристика показника	
		Навчальний центр підготовки молодших спеціалістів ДПСУ імені генерал-майора Ігоря Момота
Цільовий критерій		
Мета діяльності навчальних центрів	Навчальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти, здійснює освітню діяльність з метою забезпечення здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, перепідготовку та підвищення кваліфікації особового складу ДПСУ; первинну підготовку за професією «Молодший інспектор прикордонної служби»; професійне (професійно-технічне) навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації військовослужбовців за робітничими професіями та військово-обліковими спеціальностями для потреб ДПСУ	Федеральний навчальний центр Міністерства національної безпеки США, який здійснює підготовку працівників правоохоронних органів США (91 правоохоронна агенція).
Правовий критерій		
Нормативно-правові документи, що регламентують підготовку майбутніх фахівців	Конституція України, Укази Президента України, постанови Верховної Ради України, Закони України «Про Державну прикордонну службу України» (2003 р. зі змінами від 23.03.2017), «Про освіту» (2017), «Про професійно-технічну освіту» (1998 р. зі змінами від 07.02.2017 р.), Статут Навчального центру ДПСУ (2017).	Конституція США; постанови рахункової палати США (2008); закони США «Про національну безпеку» (2009), «Про реформування служби розвідки та запобігання тероризму» (2004); «Про впровадження рекомендацій щодо запобігання терористичних атак 11.09» (2007); «Про імміграцію та громадянство» (2013); «Про безпеку морських перевезень» (2006)
Стратегії / освітні стандарти / спеціальність (кваліфікація)	Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (2014); Концепція інтегрованого управління кордонами (2015) / Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника НЦ ДПСУ (Затверджено Головою ДПСУ 5.05.2015 р.). Професія – 5169. Молодший інспектор прикордонної служби / Кваліфікація – Молодший інспектор прикордонної служби	Стратегія національної безпеки 2020, Нова оборонна стратегія США; Стратегічний План розвитку федеральних навчальних центрів США / Освітня програма – «Підготовка працівників правоохоронних органів» / Спеціальність – Агент Прикордонного патруля
Діагностичний критерій		
Оцінювання після завершення підготовки у навчальному центрі	Кваліфікаційна атестація, за результатами якої присвоюється відповідна робітнича кваліфікація (розряд, клас, категорія, класність). Здобуття освіти завершується державною кваліфікаційною атестацією	Комплексна атестація шляхом складання тестів з використанням технічних засобів (симулятори, тренажери, персональний комп'ютер) для мінімізації людського чинника та об'єктивності оцінювання

Технологічний критерій		
Форми, методи, засоби та технології навчання	Форми здобуття освіти: денна, інституційна, індивідуальна, дуальна, з відривом і без відриву від служби та за індивідуальними навчальними планами. Форми навчання: тактичні, тактико-стройові, комплексні, практичні заняття, тактичні навчання з бойовою стрільбою, бойове злагодження. Методи навчання: пояснення, інструктаж, розповідь, лекція, самостійна робота з підручником, демонстрування, самостійне спостереження, вправи, практичне виконання завдань	Форма здобуття освіти: денна, інституційна. Форми навчання: лекція (інтерактивна, лекція-візуалізація, бінарна); практичні заняття; рольові ігри; вирішення типових ситуацій, семінари (семінари-інструктажі), тренінги, практичне водіння. Методи навчання: лекція, інструктаж, практичне виконання, показ, демонстрація; Task-based Learning
Первинні посади	Молодший інспектор прикордонної служби у відділі прикордонної служби	Агент Прикордонного патруля
Документ, що засвідчує підготовку	Присвоюється освітній рівень «кваліфікований робітник» і видається свідоцтво (державного зразка) про присвоєння робітничої кваліфікації	Видається сертифікат відомчого зразка
Змістовий критерій		
Дисципліни, що вивчаються	<i>Блок дисциплін професійного спрямування</i> (тактика прикордонної служби, прикордонний контроль, адміністративне провадження, особиста безпека та застосування сили, основи ділового спілкування, антикорупційне законодавство, іноземна мова, екологічна безпека державного кордону, психологічна підготовка до діяльності в особливих умовах, психологія управління військовим колективом, основи використання техніки); <i>блок військових дисциплін</i> (Статути Збройних сил України, стройова підготовка, вогнева підготовка, загальновійськова тактика, тактико-спеціальна підготовка, топографія, інженерна підготовка, тактична медицина); <i>блок загальноосвітніх дисциплін</i> (людина і суспільство, охорона праці, основи галузевої економіки та підприємництва, інформаційні технології, правила дорожнього руху, фізична культура і здоров'я; <i>виробнича практика (військове стажування)</i>	<i>Блок дисциплін професійного спрямування</i> (особиста безпека та застосування сили, тактико-спеціальна підготовка, іспанська мова, вогнева підготовка, криміналістична підготовка, протидія саморобним вибуховим пристроям, медицина катастроф, психологія спілкування, практичне водіння автомобіля, фізична підготовка)
Тривалість підготовки	4,5 місяці	55 днів
Вимоги до вступу	Громадянство України; середня освіта; дозвіл медкомісії; вік – не більше 37 років; складання тестів (англійська мова, фізична підготовка)	Громадянство США; дозвіл медкомісії; освіта середня або вища; складання тестів (здібності до володіння мови, фізична підготовка); вік – до 40 років; дослідження на поліграфі; ретельна перевірка особистості

На основі порівняльно-педагогічного аналізу підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України розроблено методичні рекомендації для удосконалення підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців ДПСУ в навчальних центрах. У них обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей і позитивного американського досвіду у НЦ ДПСУ, а також представлено рекомендації, що потребують реалізації на стратегічному, організаційному, педагогічному та дослідницькому рівнях.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано результати порівняльно-педагогічного дослідження підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та військовослужбовців ДПСУ у навчальних центрах.

1. Дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США становлять інтерес для теорії, методики та практики професійної освіти з огляду на сучасні тенденції організаційно-дидактичного та науково-методичного характеру, що відображають реагування американської відомчої правоохоронної освіти на виклики і загрози національній безпеці США у прикордонній сфері. З огляду на це, за останні роки сформувався значний інтерес серед науковців до проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців правоохоронної системи США. Разом з тим результати аналізу публікацій, у яких розкриваються різні аспекти проблеми підготовки правоохоронців США, вказують на те, що в них особливості підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США не стали предметом спеціального комплексного дослідження.

Безпеку кордону США забезпечує федеральна правоохоронна структура – Міністерство національної безпеки США. Безпосередню функцію захисту кордону США покладено на Митно-прикордонну службу, до складу якої входить Прикордонний патруль. Саме він здійснює захист сухопутних кордонів США. Процес його становлення і розвитку охоплює такі етапи: *виникнення* (1904–1915 рр.), становлення і законодавче оформлення (1924–1934 рр.), професійний розвиток (1934–1960 рр.), функціонування (1960–2003 рр.), реформування (2001–2003 рр.), сучасний період (2003 р. – до цього часу).

Майбутні агенти Прикордонного патруля – фахівці у сфері охорони кордону США проходять підготовку в навчальних центрах.

2. Система підготовки агентів Прикордонного патруля – фахівців у сфері охорони кордону США характеризується певними особливостями, зокрема: організаційними (умови добору кандидатів на навчання; варіативність, поетапність розроблення й упровадження програм навчання; трансформація навчальної діяльності у професійну), структурно-змістовими (стандартизація й інтеграція змісту професійної підготовки на принципах компетентісно-орієнтованого і практико-орієнтованого підходів; забезпечення міждисциплінарної перспективи з орієнтацією на професіоналізацію підготовки; відповідність міжнародним, національним потребам і вимогам), процесуальними

(інноваційність та інтерактивність форм, методів і технологій навчання). Підготовку майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США відрізняє спрямованість на формування інтелектуальних здібностей та практичних навичок; виконання пріоритетних завдань діяльності Прикордонного патруля, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки США; обов'язковість опанування фахівцями інформаційною системою обліку осіб, що перетинають кордон, та технологіями перевірки їхніх документів, відображення статусу відвідувачів й емігрантів; обов'язкове опанування навичок застосування нових видів озброєння та спеціальних засобів; наявність суворих освітніх, медичних і спеціальних вимог до кандидатів на навчання.

До майбутніх агентів Прикордонного патруля висуваються дві групи вимог – професійні (фізична, вогнева, правова, тактична підготовленість та здатність керувати транспортними засобами) та особистісні (чесність, вірність та відданість державі, професії, довіра з боку громадян, здатність вирішувати конфліктні ситуації, загальний рівень культури та відданість корпоративним цінностям). Кандидатів на навчання досліджують щодо стану здоров'я, добросовісності (із застосуванням поліграфу), вони повинні мати середню освіту або вищу (за спеціальністю, що відповідає діяльності правоохоронних органів).

3. У системі підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони державного кордону США враховано необхідність протидії викликам і загрозам національній безпеці США у прикордонній сфері. Основним центром їхньої підготовки є Федеральний правоохоронний навчальний центр (FLETC), до складу якого входить чотири навчальні центри в містах Глінко, Артижа, Чарльстон та Челтенгем. Майбутні агенти Прикордонного патруля США навчаються в Академії Прикордонного патруля (м. Артижа). Їхня підготовка складається з чотирьох етапів і передбачає попередній курс фізичної підготовки, базову підготовку, стажування після закінчення академії під керівництвом наставника, стажування у підрозділах охорони кордону без наставника та курси підвищення кваліфікації (здійснюється в тактичній групі спеціальних операцій). Для дистанційного навчання на базі цього центру функціонує онлайн-платформа, що значно оптимізує та осучаснює процес професійної підготовки й обмін міжнародним досвідом.

Ефективність та якість підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США забезпечується використанням різноманітних форм (лекції, практичні заняття, рольові ігри, практичне водіння, семінари, семінари-інструктажі, тренінги), методів (практичне виконання, демонстрація, Task-based Learning (іспанська мова) і засобів (криміналістичні лабораторії, польові навчальні бази, автодроми, технічні засоби спостереження та прикордонного контролю, засоби зв'язку та дослідження документів, симулятори, тренажери з використанням сучасних 3D технологій).

4. У результаті порівняльно-педагогічного аналізу встановлено, що підготовка майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та підготовка майбутніх фахівців – військовослужбовців (курсантів) у навчальних центрах

ДПСУ мають спільні ознаки, зокрема: обов'язкове проходження медичної комісії, фізичного тестування; наявність громадянства, рівня освіти; використання форм і методів навчання.

Водночас помітна й низка відмінних ознак, що пояснюються історичними, соціально-економічними та воєнно-політичними особливостями розвитку країн. У США підготовка майбутніх фахівців у сфері охорони кордону має винятково практико-орієнтований характер, відбувається із залученням сучасних засобів навчання та педагогічних інформаційно-комунікативних технологій у стислий термін; основу підготовки, яка завершується отриманням сертифікату відомчого зразку і відбувається за відомчими стандартами становить блок дисциплін професійного спрямування. У навчальних центрах ДПСУ підготовка здійснюється з урахуванням вимог Міністерства освіти і науки України та потреб прикордонного відомства і передбачає вивчення трьох блоків дисциплін: професійного спрямування, військових (обумовлено виконанням завдань ДПСУ в зоні АТО) та загальноосвітніх дисциплін. Після державної кваліфікаційної атестації випускникам НЦ ДПСУ присвоюється освітній рівень «кваліфікований робітник» і видається свідоцтво державного зразка. Термін підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону в США триває 55 днів, а в Україні – 4,5 місяці. Відмінними є й вступні вимоги: в США обов'язковою умовою вступу є проходження тесту на поліграфі та ретельна перевірка особистості. У системі підготовки прикордонників у США розповсюдженим є використання тренажерів, симуляторів та рольових ігор із залученням професійних акторів для відтворення реальних ситуацій на кордоні. Завершується підготовка у навчальному центрі комплексною атестацією – тестуванням з використанням технічних засобів для мінімізації суб'єктивності оцінювання.

5. Методичні рекомендації, що розроблені на основі порівняльно-педагогічного аналізу підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України, містять обґрунтовані пропозиції щодо використання прогресивних ідей і позитивного американського досвіду у НЦ ДПСУ. Пріоритетними напрямками удосконалення підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців ДПСУ в навчальних центрах визначено *на стратегічному рівні*: внесення змін до нормативно-правової бази, яка б заохочувала військовослужбовців ДПСУ до проходження курсів підвищення кваліфікації та розвитку набутих умінь і навичок; створення сприятливих умов для професійного зростання інструкторів та викладачів; *на організаційному*: створення єдиного навчального центру для усіх правоохоронних структур України з уніфікованим стандартом фізичної, вогневої, комунікативної, підготовки; удосконалення системи добору кандидатів та діагностування стану фізичної підготовки, рівня володіння іноземною мовою; упровадження інтенсивного курсу фізичної підготовки з метою вдосконалення фізичних якостей майбутніх фахівців; скорочення курсу теоретичних дисциплін та заміна їх на практичні для покращення професійної практичної підготовки; упровадження курсу інтенсивної мовної підготовки з розширеним переліком мов, що надасть можливість брати

участь у міжнародних проектах з підвищення якості професійної готовності та програмах обміну; *на педагогічному рівні*: забезпечення підґрунтя самоосвіти й саморозвитку майбутніх фахівців; розвиток системи інтегрованого дистанційного навчання із залученням мережі Інтернет; впровадження сучасних освітніх методик та технологій (занурення у штучне мовне середовище для досконалого вивчення базового курсу іноземної мови для спілкування; гра-імітація для відпрацювання навичок професійного спрямування); використання у навчальному процесі сучасних технічних засобів навчання (симуляторів, тренажерів); *на дослідницькому рівні*: комплексне дослідження професійної підготовки фахівців у галузі охорони кордону та окремих її аспектів у зарубіжних країнах з метою впровадження інноваційного досвіду в систему професійної підготовки майбутніх фахівців ДПСУ.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у дослідженні професійної підготовки майбутніх фахівців кінологічної служби та берегової охорони США, системи підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів США, у тому числі й за дистанційною формою.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Навчальні та навчально-методичні посібники

1. Тронь Т. В. Підготовка майбутніх фахівців – військовослужбовців ДПСУ в навчальних центрах: методичні рекомендації. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2017. 74 с.

Наукові праці, в яких висвітлено основні наукові результати

2. Соляр Т. В. Особливості професійної підготовки фахівців у сфері охорони Державного кордону США. *Збірник наукових праць № 64. Серія: Педагогічні та психологічні науки*. 2012. С. 105–109.

3. Діденко О. В., Соляр Т. В. Особливості професійної підготовки фахівців у сфері охорони державного кордону Сполучених Штатів Америки. *Збірник наукових праць № 65. Серія: Педагогічні та психологічні науки*. 2012. С. 116–121.

4. Тронь Т. В. Структура Берегової охорони США й особливості підготовки її фахівців. *Педагогічні науки : збірник наукових праць*. 2016. Вип. LXIX. С. 163–167.

5. Tron T. V. United States Border Patrol: general facts, main tasks, agents' training. *Международный научный журнал*. 2016. 1 Том. №10 (20). С. 85–88.

6. Тронь Т. В. Структурна модель та організаційно-педагогічні умови професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США. *Молодий вчений*. 2017. № 90(49). С. 419–423.

7. Тронь Т. В. Базова підготовка агентів Прикордонного патруля у системі професійної підготовки працівників правоохоронних органів США. *Науковий огляд*. 2017. № 1(33). С. 107–121.

8. Tron T. Canine program as a component of the US Border patrol agent's training. *Науковий огляд*. 2017. № 3 (35). С. 103–108.

9. Тронь Т. В. Зміст навчальних планів та програм, форм та методів підготовки фахівців у сфері охорони кордону США. *Науковий огляд*. 2017. №9(18). С. 75–84.

10. Тронь Т. В. Рекомендації щодо професійної підготовки молодших фахівців Державної прикордонної служби України з урахуванням ідей позитивного досвіду США. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2017. № 3(10). С. 361–374.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

11. Соляр Т. В. Структура та організація професійної підготовки фахівців Митно-Прикордонної служби США. *Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку* : матер. XI Всеукр. наук.-практ. заочн. конф. (25–27 лип. 2012, м. Одеса). Одеса, 2012. С. 128–131.

12. Соляр Т. В. Основы подготовки персонала пограничного патруля Соединенных Штатов Америки. *Прогрессивное развитие мировой науки* : матер. второй междунар. наук.-практ. конф. (1–3 сентябр. 2012, г. Донецьк). Донецьк, 2012. С. 82–84.

13. Solyar T. V. United States Customs and Border Patrol (CBP): its structure and main tasks. *Achievements of high schools and modern science* : mater. of the V Internat. research and pract.conf. (15–17 Octob. 2012, Donetsk). Donetsk, 2012. P. 78–80.

14. Тронь Т. В. Принципы подготовки сотрудников правоохранительных органов по вопросам безопасности и выживании (на основе Федерального центра подготовки специалистов правоохранительных органов США). *Пріоритетні напрями вирішення актуальних проблем виховання і освіти* : зб. тез наук. робіт учасн. міжнар. наук.-практ. конф. (24–25 лип. 2015 р., м. Харків). Харків, 2015. С. 78–79.

15. Tron T. V. Basic qualifications and requirements for Border patrol agents of the. *Stav, problém a perspektívy pedagogického štúdia a sociálnej práce* : zb. príspr. z medzinár. ved. konf. (28–28 oktob. 2016, Sládkovičovo, Slovenská republika). Sládkovičovo, Slovenská republika, 2016. С. 165–167.

16. Tron T. V. US CBP Border Patrol Academy: vocational training course. *Тенденції розвитку психології та педагогіки* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (4–5 лист. 2016 р., м. Київ). Київ, 2016. С. 45–48.

17. Тронь Т. Тенденції розвитку професійної підготовки агентів Прикордонного патруля Сполучених Штатів Америки. *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів* : матер. тез доповідей VI міжнар. наук.-методол. семінару (18 трав. 2017 р., м. Хмельницький). Київ, Хмельницький, 2017. С. 184–187.

18. Tron T. V. Specifics of the U.S. Border Patrol Agents' vocational training. *Перспективні напрями розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук* : зб. тез наук. робіт міжнар. наук.-практ. конф. (10-11 лют. 2017 р., м. Харків). Харків, 2017. С. 81–84.

19. Тронь Т. В. Особливості правової підготовки майбутніх агентів Прикордонного патруля США. *Освітньо-наукове забезпечення*

діяльності складових сектору безпеки і оборони України : тези X Всеукр. наук.-практ. конф. (2 лист. 2017 р., м. Хмельницький). Хмельницький, 2017. С. 385.

АНОТАЦІЇ

Тронь Т. В. Підготовка майбутніх фахівців у сфері охорони кордону Сполучених Штатів Америки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Хмельницький, 2018.

У дисертації представлено результати порівняльно-педагогічного дослідження підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та військовослужбовців Державної прикордонної служби України у навчальних центрах. З'ясовано стан розробленості проблеми у педагогічній теорії та практиці й схарактеризовано основні етапи становлення і розвитку Прикордонного патруля США. Визначено особливості системи підготовки агентів Прикордонного патруля – фахівців у сфері охорони кордону США та виявлено професійно-особистісні вимоги, які до них висуваються. Розкрито дидактичні та організаційно-педагогічні особливості професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США, досліджено зміст навчальних планів та програм, форм та методів їхньої підготовки у навчальних центрах. Здійснено порівняльно-педагогічний аналіз підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону США та України. Обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей американського досвіду та розроблено навчально-методичні рекомендації щодо їх впровадження у вітчизняну систему професійної підготовки майбутніх фахівців – військовослужбовців Державної прикордонної служби України в навчальних центрах.

Ключові слова: Сполучені Штати Америки, Прикордонний патруль, майбутній фахівець у сфері охорони кордону, професійна підготовка, навчальний центр, зміст, форми і методи навчання.

Тронь Т. В. Подготовка будущих специалистов в сфере охраны границы Соединенных Штатов Америки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальная академия Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого, Хмельницкий, 2018.

В диссертации представлены результаты сравнительно-педагогического исследования подготовки будущих специалистов в сфере охраны границы США и военнослужащих Государственной пограничной службы Украины в учебных центрах. Проанализировано состояние изученности проблемы в педагогической теории и практике и охарактеризованы основные этапы становления и развития Пограничного патруля США. Определены особенности системы подготовки

агентов Пограничного патруля – специалистов в сфере охраны границы США и обозначены профессионально-личностные требования к ним. Раскрыты дидактические и организационно-педагогические особенности профессиональной подготовки специалистов в сфере охраны границы США, исследовано содержание учебных планов и программ, форм и методов их подготовки в учебных центрах. Осуществлен сравнительно-педагогический анализ подготовки будущих специалистов в сфере охраны границы США и Украины. Обоснованы возможности использования прогрессивных идей американского опыта и разработаны учебно-методические рекомендации по их внедрению в отечественную систему профессиональной подготовки будущих специалистов – военнослужащих Государственной пограничной службы Украины в учебных центрах.

Ключевые слова: Соединенные Штаты Америки, Пограничный патруль, будущий специалист в сфере охраны границы, профессиональная подготовка, учебный центр, содержание, формы и методы обучения.

Tron T. V. Training of future Border Protection Specialists in the United States of America. – Manuscript copyright.

The thesis is for obtaining the scientific degree of the candidate of pedagogical sciences in speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. – The National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi, Khmelnytskyi, 2018.

The thesis presents the results of comparative-pedagogical analysis of training of future border protection specialists in the United States of America and border guards of the State Border Guard Service of Ukraine in training centres. The problem of border protection specialists' training within pedagogical theory and practice has been analyzed; main establishment and development stages of the US Border Patrol have been analyzed. Peculiarities of training system of future Border Patrol agents have been investigated. Professional and personal requirements for the future border patrol specialist have been stated. Didactical and organizational-pedagogical features of training of future border protection specialists in the United States of America have been researched. The principles of vocational training have been investigated; curriculum, forms and learning methods have been analyzed. The comparative-pedagogical analysis comparing American and Ukrainian systems of vocational training in the field of border protection has been conducted.

Results of the research stated that the American law-enforcement system consists of four levels: municipal, county, state and federal. National border security issues and problems are solved on the federal level. Customs and Border Protection is one of the elements of Homeland Security. In its turn, it accounts for a great amount of agencies and offices, including the Border Patrol. Retrospective analysis has shown that the American Border Patrol has a long way of its development. With the tasks extension the Border Patrol agents faced higher requirements. All in all, a present Border Patrol agent needs to have certain professional and personal qualities in order to accomplish and fulfil their tasks. Within the framework of the present investigation, organizational and

pedagogical conditions of the U.S. Border patrol agents' training have been developed. Thus, according to the research results it was stated that the U.S. Border Patrol specialists' training has a multileveled structure. The research shows that the vocational training includes the following stages: preliminary physical training; basic Border Patrol Academy training, post-academy training, field operations training, advanced training. The system of U.S. Border Protection specialists' training is characterized by its integrity, as the general vocational training system remains to be the same for all law-enforcement bodies in the USA.

As a result of conducted comparative analysis the following methodological recommendations for Ukrainian Border Protection specialists can be mentioned: on the strategic level – modification of regulatory and legal framework, that could encourage and motivate future Border Guard specialists to undergo advanced training, thus improving their acquired skills and abilities; On organizational level – establishment of the integrated law-enforcement training centre on the territory of Ukraine for law-enforcements specialists with one curriculum standards of physical, firearm, communicative aspects of training; improving enrolment system referring the physical abilities standards in order to provide good physical form; introducing immersion course of a foreign language training with a wider range of foreign languages; shortening theoretical disciplines courses in order to enlarge the courses of practical disciplines. On pedagogical level – providing the sources of professional development and individual fulfilment; developing and implementing the system of integrated training with the Internet; introducing person- oriented study approach; implementing newest modern educational methods and forms (for a foreign language learning: role-plays, TBL, immersion courses). On research level – continuing investigation of specific of a foreign complex vocational training system and its individual aspects in the field of border protection in order to implement gained theoretical knowledge into practical training of the Ukrainian border guards; implementing the results of current investigation into vocational training practice of future Ukrainian Border Guard Service specialists.

Current research does not present all aspects of training in the field. Other directions of training investigation, such as: the USA canine programs and coastal protection, advanced training features of law-enforcement bodies, including distance learning, are highly recommended for further research within the framework of a complex US law-enforcement training system.

Key words: the United States of America, Border Patrol, future border protection specialist, vocational training, training centre, content, forms and learning methods.